

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

معاونت پژوهش و فناوری
به نام خدا
منشور اخلاق پژوهش

با یاری از خداوند سبحان و اعتقاد به اینکه عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه و دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری ، ما دانشجویان و اعضاء هیأت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مدنظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم :

- ۱- اصل برائت : التزام به برائت جویی از هر گونه رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شانیه های غیر علمی می آلاینند .
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت : تعهد به اجتناب از هر گونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال ، تجهیزات و منابع در اختیار .
- ۳- اصل ترویج : تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام : تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هر گونه حرمت شکنی .
- ۵- اصل رعایت حقوق : التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان ، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق .
- ۶- اصل رازداری : تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد ، سازمان ها و کشورها و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق .
- ۷- اصل حقیقت جویی : تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هر گونه پنهان سازی حقیقت .
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی : تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش .
- ۹- اصل منافع ملی : تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

امضاء پژوهشگر:

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکزی
دانشکده اقتصاد و حسابداری

گرایش :
توسعه اقتصادی و برنامه‌ریزی

عنوان :
بررسی کارایی نسبی بانکهای دولتی و غیردولتی با استفاده از رویکرد مقداری هیکس-مورستین

استاد راهنما :
دکتر رافیک نظریان

استاد مشاور :
دکتر رویا سیفی پور

پژوهشگر :
مهری محفوظیان

تابستان ۱۳۹۱

تقدیم به:

مادر عزیز و پدر مهربانم

تشکر و قدر دانی:

بی شک در به سرانجام رساندن این رساله زحمات اساتید بزرگوار
دکتر رافیک نظریان و دکتر رویا سیفی پور را نمی توان نادیده گرفت همچنین از تمامی کسانی که
در این راه همراهیم نموده اند ؛ قدردانی می نمایم.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب **مهری محفوظیان**

دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۰۰۱۴۹۵۰۰ در رشته توسعه اقتصادی و برنامه ریزی که در تاریخ ۹۱/۶/۳۰ از پایان نامه خود تحت عنوان : بررسی کارایی نسبی بانکهای دولتی و غیردولتی با استفاده از رویکرد مقداری هیکس-مورستین

- با کسب نمره ۱۷/۷۵ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:
- ۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.
 - ۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.
 - ۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.
 - ۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ : ۹۱/۶/۳۰
دانشجوی کارشناسی ارشد خانم مهری محفوظیان از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره
۱۷/۷۵ و با درجه بسیار خوب مورد تصویب قرار گرفت .

امضاء استاد راهنما :

استقلال کمبانهای دولتی بخصوص بانکهای تخصصی، باعث ناکارایی ترکیبی و ناکارایی مقیاس قابل ملاحظه آنها بویژه پس از اصلاحات مالی انجام شده در سال ۱۳۸۴ گردیده است. بر اساس رویکرد عملیاتی، بانکهای دولتی به مراتب از نظر کارایی ترکیبی و کارایی فنی در سطح پایینتری از بانکهای خصوصی قرار دارند که این امر نشان می‌دهد برای بانکهای خصوصی حداکثرسازی بهره‌روی در درجه اول اهمیت قرار دارد. بر اساس هر دو رویکرد ناکارایی مقیاس منشاء اصلی ناکارایی در میان بانکهای ایرانی بخصوص بانکهای دولتی تعیین شده است که این امر نشان می‌دهد اقدامات زیادی در خصوص بهبود شاخصهای مربوط به مقیاس باید به انجام برسد تا سطحخدمات دهی و سودآوری به حد مطلوب نزدیک شود.

مناسب است نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش‌نامه دانشگاه _____
امضاء: تاریخ و

مناسب نیست

فهرست مطالب

۲	۱- فصل اول: کلیات طرح
۲	۱-۱- مقدمه
۲	۲-۱- بیان مسئله و میزان اهمیت آن
۳	۳-۱- اهداف تحقیق
۳	۴-۱- انگیزه تحقیق
۳	۵-۱- روش تحقیق
۴	۶-۱- نمونه آماری
۴	۷-۱- روش تحلیل
۴	۸-۱- دستاوردهای تحقیق
۷	۲- فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق
۷	۱-۲- مقدمه
۸	۲-۲- مبانی نظری
۸	۱-۲-۲- مفهوم کارایی
۹	۲-۲-۲- قلمرو و تعریف کارایی
۱۰	۳-۲-۲- تعریف کارایی باتوجه به مفهوم پویا و ایستا
۱۱	۴-۲-۲- تعریف کارایی باتوجه به مفهوم مطلق و نسبی
۱۱	۵-۲-۲- مقایسه مفاهیم بهره وری، کارایی و اثربخشی
۱۳	۶-۲-۲- تعاریف مختلف کارایی
۱۴	۷-۲-۲- انواع کارایی
۱۵	۸-۲-۲- مفهوم کارایی و انواع آن از دیدگاه فارل
۲۰	۹-۲-۲- روش های مختلف اندازه گیری کارایی
۲۵	۱۰-۲-۲- روش تحلیل پوششی داده ها
۳۰	۳-۲- تحلیل پوششی داده هادر مقایسه با دیگر روشهای پارامتریک
۳۱	۱-۳-۲- ارزیابی میزان کارایی با استفاده از تحلیل پوششی داده ها
۳۲	۲-۳-۲- مجموعه مرجع
۳۲	۳-۳-۲- مفهوم بازده نسبت به مقیاس
۳۳	۴-۳-۲- فرض بازده به مقیاس ثابت در مدل نهاده-محور
۳۴	۵-۳-۲- فرض بازده به مقیاس متغیر
۳۵	۶-۳-۲- تخمین کارایی فنی و ویژگی بازده به مقیاس
۳۵	۷-۳-۲- مدل ستاده-گرا

۳۶	۴-۲-مروری بر مطالعات انجام گرفته در زمینه کارایی بنگاه های مالی
۳۸	۴-۲-۱- مطالعات انجام شده در کارایی بخش مالی
۳۸	۴-۲-۲- مطالعات مرتبط بامؤسسات مالی
۳۹	۴-۲-۳- مقایسه روش های مختلف سنجش کارایی
۴۰	۴-۲-۴- مقایسه معیار های ستاده مختلف
۴۳	۴-۲-۵- ارتباط میان کارایی و متغیر های بانکی داخلی
۴۴	۴-۲-۶- مطالعات انجام گرفته در ایران
۴۶	۲-۵- خلاصه و نتیجه گیری
۴۷	۳- فصل سوم: روش شناسی تحقیق (متدولوژی)
۴۸	۳-۱- مقدمه
۴۸	۳-۲- شاخص مالمکوئیست
۴۹	۳-۳- رویکرد اودانل برای تجزیه شاخص TFP
۵۰	۳-۳-۱- ضریبی کامل
۵۱	۳-۳-۲- کامل افزایشی
۵۲	۳-۴- تجزیه شاخص TFP باروش اودانل
۵۳	۳-۴-۱- مفاهیم کارایی مبتنی بر نهاده و ستاده های تجمیع شده
۶۳	۳-۵- ویژگیهای نهاده ها و ستاده ها
۶۵	۳-۶- خلاصه و نتیجه گیری
۶۷	۴- فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته ها
۶۷	۴-۱- مقدمه
۶۸	۴-۲- تعاریف مختلف کارایی در بانکهای ایران بر اساس رویکرد هیکسمورستین
۷۵	۴-۳- تجزیه شاخص TFP هیکسمورستین
۸۲	۴-۴- خلاصه و نتیجه گیری
۸۵	۵- فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات
۸۵	۵-۱- مقدمه
۸۶	۵-۲- نتایج عملی تحقیق
۸۶	۵-۲-۱- ناکارایی و راهکار های غلبه بر آن
۸۹	۵-۲-۲- چالش های پیشروی صنعت بانک داری و راه حل های پیشنهادی
۹۰	۵-۳- جمع بندی نتایج
۹۲	۵-۴- محدودیتهای تحقیق
۹۲	۵-۵- کار های آتی
۹۴	منابع فارسی

فهرست شکلها

۹	شکل ۲-۱: مجموعه تولیدی و مرز تولید	
۱۳	شکل ۲-۲: مقایسه کارایی و بهره وری	
۱۶	شکل ۲-۳: کارایی فنی	
	شکل ۲-۴: اندازه گیری کارایی بر مبنای حداکثرسازی ستانده و حداقل سازی نهاد و بازدهی نسبت به	
۱۷	مقیاس	
۱۸	شکل ۲-۵: کارایی مقیاس	
۲۲	شکل ۲-۶: تابع تولید مرزی قطعی	
۵۳	شکل ۳-۱: نحوه تغییر شاخص کاراییکل (منبع: اودانل، ۲۰۱۰ ص ۵۳۰)	
۵۵	شکل ۳-۲: کارایی فنی ستاده محور (منبع: اودانل، ۲۰۱۰، ص ۵۳۴)	
	شکل ۳-۳: کارایی فنی ستاده محور برای یک شرکت چندنهاد - چندستاده (منبع: اودانل، ۲۰۱۰، ص	
۵۶	۵۳۵)	
	شکل ۳-۴: کارایی مقیاس ستاده محور برای یک شرکت چندنهاد - چندستاده (منبع: اودانل، ۲۰۱۰،	
۵۷	ص ۵۳۵)	
۵۸	شکل ۳-۵: کارایی ترکیبی ستاده محور برای یک شرکت بادوستاده (منبع: اودانل، ۲۰۱۰ ص ۵۳۵)	
۵۹	شکل ۳-۶: کارایی ترکیبی ستاده محور برای یک شرکت باچندنهاد و چندستاده	
۶۰	شکل ۳-۷: کارایی مقیاس ستاده محور باقیمانده برای یک شرکت باچندنهاد و چندستاده	
	شکل ۳-۸: کارایی ترکیبی باقیمانده برای یک شرکت باچندنهاد و چندستاده (منبع: اودانل، ۲۰۱۰، ص	
۶۱	۵۳۵)	

فهرست جداول

جدول ۴-۱ : معیار های کارایی (فنی، مقیاس و ترکیبی) ستاده محور برای هر کدام از بانکها	۶۹
جدول ۴-۲: معیار های کارایی فنی، مقیاس و ترکیبی ستاده محور در سالهای ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۷	۷۳
جدول ۴-۳: تغییرات کارایی ونحوه تجزیه آنها برای هر بانک در فاصله سالهای ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۴	۷۶
جدول ۴-۴: تغییرات TFP ونحوه تجزیه آن در فاصله سالهای ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۶	۷۷
جدول ۴-۵: تغییرات TFP ونحوه تجزیه آن برای گروه های مختلف بانک ها در فاصله سالهای ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۷	۸۰

فصل اول

کلیات طرح

۱-۱- مقدمه

● ساختار فعلی بانکهای کشور را می‌توان در قالب دو بخش دولتی و خصوصی که در آن بخش دولتی سهم بیشتری را به خود اختصاص داده است تقسیم‌بندی کرد. در اصل خود بانکهای دولتی نیز به دو گروه بانکهای تجاری و بانکهای تخصصی قابل تقسیم‌بندی هستند. از سوی دیگر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به عنوان مسئول اصلی سیاستگذاری اقتصادی کشور نیز در یک چهارچوب کاملاً دولتی مشغول فعالیت در نظام مالی کشور است.

● در این راستا اهمیت تحقیق در مورد میزان کارایی و بهره‌وری بانکهای کشور را می‌توان با وجود وسعت جغرافیایی و نیز رشد اقتصادی کشور در سالهای اخیر امری مهم و حساس تلقی کرد. با وجود پتانسیلهای فراوان در بخش بانکی تاریخچه نظام بانکی کشور نشان می‌دهد که همیشه با ناکارایی روبرو بوده است. مدیریت ضعیف، دخالت‌های دولت و فقدان استقلال تصمیم‌گیری همیشه جزء مسائل گریبانگیر این سیستم بوده است. از اینرو در این تحقیق سعی شده ضمن بررسی میزان کارایی و بهره‌وری سیستم بانکی کشور دلایل تغییر آن در کل سیستم بانکی مورد بررسی و سنجش قرار داده شود.

۱-۲- بیان مسئله و میزان اهمیت آن

● در دهه اخیر با رشد تکنولوژی و افزایش میزان برنامه‌های اصلاحی دولت، صنعت بانکداری ایران دستخوش تغییرات اساسی شده که در نهایت منجر به تغییر ساختار صنعت گردیده است. تغییر برنامه‌های سیاسی هم بر روی بانکهای دولتی (شامل بانکهای تجاری و تخصصی) و هم بر روی بانکهای خصوصی اثرگذار بوده است. در این رهگذر بانکهای دولتی توانسته‌اند به بیشترین میزان سهم از بازار دست یابند که بیشتر از آن بابت بوده است که در دوره پس از انقلاب و تا قبل از سال ۱۳۸۰ اساساً بانکهای خصوصی وجود خارجی نداشته‌اند.

● با اینحال، به نظر می‌رسد که بانکهای دولتی بیشترین تاثیرپذیری را پس از اصلاحات مالی آغاز شده در سال ۱۳۸۴ داشته‌اند. از سوی دیگر دولت برای میزان سود بانکهای خصوصی و دولتی نرخهای متفاوتی را مشخص کرده است. برای مثال، یکی از وظایف محوله به بانکهای دولتی آن بوده که در وامدهی به شرکتهای خرد و متوسط و ساخت مسکن برای اقشار کم درآمد اولویت بیشتری را اعمال نماید (بانک مرکزی، ۱۳۸۶).

● در نتیجه این سیاستها بر اساس نتایج آماری ارائه شده در سال ۱۳۸۴ و ۱۳۸۷ رشد سالانه وامهای غیرجاری و معوقه قبل از سال ۱۳۸۴ کمتر از ۳۰٪ بوده است در سال ۱۳۸۵ به ۱۲۹٪ افزایش یافته است (بانک مرکزی، ۱۳۸۶). از اینرو، در این مطالعه بطور اخص بر تاثیر سیاستهای دولتی روی بهره‌وری بانکهای کشور تمرکز شده که کمتر مورد توجه مطالعات دیگر قرار گرفته است.

۱-۳- اهداف تحقیق

- مهمترین هدف از این تحقیق آن است که یک مطالعه عملی در خصوص تعیین میزان کارایی فنی و بهره‌وری موسسات مالی به انجام برسد. با در نظر گرفتن کارایی فنی و بهره‌وری در میان موسسات مالی، در این مطالعه به سه سوال مهم زیر پاسخ داده می‌شود:
- نحوه تغییر شاخص بهره‌وری کل در سطح موسسات مالی کشور چگونه است؟
- آیا تغییرات ساختاری ایجاد شده توسط دولت تاثیر مثبتی بر روی صنعت بانکداری کشور داشته است و آیا میزان کارایی بانکهای کشور پس از اصلاحات مالی اعمال شده بهبود داشته است؟
- دلایل اصلی ناکارایی در سطح موسسات مالی کشور چیست؟

۱-۴- انگیزه تحقیق

- مهمترین انگیزه‌های این تحقیق را می‌توان در پاسخ به سوالات مطرح شده در بخش قبل جستجو کرد بطوریکه در قدم اول باید با مطالعه نحوه سنجش شاخصهای بهره‌وری در سطح موسسات مالی یک روش کامل و مناسب برای این تحقیق در نظر گرفته می‌شود تا میزان بهره‌وری کل در سطح موسسات مالی کشور مشخص گردد. در ادامه با این معیار اقدام به بررسی موسسات مالی کشور در قالب بانکهای خصوصی و دولتی (تجاری و تخصصی) می‌شود تا در یک دوره زمانی نسبتاً طولانی میزان تاثیر سیاستهای مالی اعمال شده در سالهای اخیر مورد سنجش قرار داده شود. در نهایت از این رهگذر می‌توان نتیجه‌گیری کرد که اساساً چه دلایلی موجبات کارایی و یا ناکارایی بانکهای کشور شده و چه راهکارهایی برای مقابله با ناکاراییهای احتمالی می‌تواند متصور باشد.

۱-۵- روش تحقیق

- در این تحقیق به منظور ارزیابی میزان کارایی از روش ناپارامتریک تحلیل پوششی داده‌ها استفاده شده است که مهمترین مزیت آن قابلیت کار با مجموعه داده‌های کم اندازه است. بعلاوه در این روش می‌توان داده‌ها را در اشکال مختلف نهاد و ستاده مورد استفاده قرار داد و میزان کارایی را نشان داد. از سوی دیگر با توجه به رقابتی نبودن صنعت بانکی کشور از فرض VRS به منظور محاسبه میزان کارایی فنی استفاده شده است.
- در عین حال به منظور اجتناب از مشکلات شاخص TFP مالمکویست برای تجزیه شاخصهای بهره‌وری کل که بصورت ضریب کامل هستند از راهکار جدید ارائه شده توسط (اودانل ۲۰۰۸ و ۲۰۱۰) استفاده شده است. در این مدل شاخصهای ضریب کامل بدون نیاز به پیش‌فرضهایی از قبیل رفتار بهینه بنگاه، ساختار بازار و یا بازده به مقیاس به معیارهای تغییرات فنی و معیارهای مختلفی از تغییر کارایی تجزیه می‌شوند. بدین منظور با استفاده از رویکرد هیکس-مورستین اقدام به بررسی میزان تغییرات بهره‌وری و کارایی در سیستم بانکی کشور شده است.
- در نهایت به منظور مقایسه دقیق و بررسی جامع نتایج بدست آمده از دو روش واسطه‌ای و عملیاتی به منظور تعیین میزان متغیرهای هر کدام شاخصهای کارایی استفاده شده است.

۱-۶- نمونه آماری

● داده‌های مورد استفاده در این تحقیق متشکل از مجموعه داده‌های تایید شده بانک مرکزی از بانکهای کشور است که بصورت سالانه منتشر می‌شود. در این زمینه سعی شده از داده‌های انواع مختلفی از بانکهای فعال در بخش بانکی کشور از قبیل بانکهای تخصصی، بانکهای خصوصی و دولتی در طول سالهای ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۷ استفاده شود. همچنین به منظور یکسان‌سازی نتایج نهایی بدست آمده نهاده‌های و ستاده‌های یکسانی برای کلیه بانکها در نظر گرفته شده است. در این مجموعه داده سه نهاده نیروی کار، سرمایه فیزیکی، و سپرده‌های بهره‌دار و نیز سه ستاده شامل کل سپرده‌های دیداری، وامهای بخش عمومی و وامهای غیر عمومی در نظر گرفته شده است. از آنجاییکه بانکهای خصوصی در ایران از سال ۱۳۸۲ بصورت فعال وارد بازار شدند و نیز از آنجاییکه تغییرات تکنولوژیکی و اصلاحات مالی در ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ رخ داده است، دوره مورد مطالعه از ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۷ در نظر گرفته شده است.

۱-۷- روش تحلیل

● روش تحلیل پوششی داده‌ها که یک روش ناپارامتریک محسوب می‌شود، در این مطالعه مورد توجه قرار داده شده است تا از طریق آن بطور عملی تغییرات بهره‌وری و کارایی فنی موسسات مالی در کشور مورد بررسی قرار داده شود. برای اولین بار در سطح کشورهای در حال توسعه، در این مطالعه یک تجزیه ساده و معنادار از شاخص TFP هیکس-مورستین که توسط (اودانل، ۲۰۱۰) معرفی گردید برای تحلیل کارایی و تغییرات بهره‌وری سیستم بانکی مورد استفاده قرار داده شده است.

● در این مطالعه برای اولین بار روش جدیدی برای تجزیه شاخص TFP هیکس-مورستین در صنعت بانکداری مورد توجه قرار داده شده است. یکی از مزایای این روش در مقایسه با دیگر روشها مانند شاخص بهره‌وری مالکویست آن است که در آن نیازی به مفروضات اولیه در خصوص نحوه بهینه‌سازی یک شرکت، ساختار بازار یا نوع بازده به مقیاس وجود ندارد. به منظور افزایش میزان حساسیت و اطمینان از نتایج در این روش، دو رویکرد به نام رویکرد واسطه‌ای و عملیاتی برای تعریف نهاده‌ها و ستاده‌ها در موسسات مورد استفاده قرار داده شده است.

۱-۸- دستاوردهای تحقیق

● دستاوردهای مهم این تحقیق در زمینه تحلیل کارایی موسسات مالی را می‌توان بدین ترتیب مورد اشاره قرار داد. در درجه اول، این تحقیق یکمطالعه جامع در زمینه میزان کارایی و بهره‌وری موسسات مالی ایران با استفاده از تحلیل پوششی داده‌ها و شاخصهای TFP در دوره زمانی ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۷ محسوب می‌شود. در این مطالعه بر خلاف تحقیقات قبلی، بدون فرضیات اولیه مانند CRS به اهمیت ساختار بازار توجه شده و در نهایت به تغییرات بهره‌وری در طول زمان و ورود بانکهای جدید خصوصی پرداخته شده است. بنابراین در این مطالعه سعی شده تا به منظور ارزیابی دقیق بهره‌وری و کارایی بخش بانکی کشور از روشهای مختلف تطبیق داده شده برای این منظور استفاده شود. در این مطالعه از تعداد موسسات مالی بیشتری نسبت به سایر تحقیقات استفاده شده است. مجموعه نمونه‌های انتخاب شده در این مطالعه مشتمل بر بانکهای تجاری، تخصصی و خصوصی می‌شوند. از آنجاییکه در کلیه نمونه‌ها نهاده‌ها و ستاده‌های همگنی استفاده شده بکارگیری روش تحلیل پوششی داده‌ها نیز میسر گردیده است.

● از سوی دیگر در دوره مورد مطالعه، تغییرات ساختاری مهمی در بخش مالی و بخصوص بانکی ایجاد شده است که در جای خود اهمیت بررسی آنرا دوچندان می‌کند. در نهایت می‌توان به این نکته اشاره کرد که در این تحقیق برای اولین بار از یک تجزیه شاخص TFP هیکس مورستین برای تحلیل میزان بهره‌وری و کارایی بانکی استفاده شده است.

● در ادامه این تحقیق پس از بیان کلیات طرح در فصل دوم با ارائه تعاریف اولیه از بهره‌وری و کارایی یک چهارچوب نظری کامل از مهمترین مطالعات انجام گرفته در این زمینه مورد توجه قرار داده می‌شود. در فصل سوم روشهای مهم ارزیابی میزان کارایی مورد اشاره قرار داده می‌شود و در ادامه در فصل چهارم نتایج عملی پیاده‌سازی ذکر شده و در نهایت در فصل پنجم با ذکر نتایج کلی تحقیق، خلاصه و نتیجه‌گیری ارائه خواهد شد.

فصل دوم

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۲-۱- مقدمه

- همانطور که می‌دانیم کمیابی مهمترین اصل و فلسفه وجودی علم اقتصاد است. بر اساس این اصل، کالاها و خدمات قابل تولید و ارائه به اندازه‌ای نیستند که بتوانند پاسخگوی تمام نیازهای انسانی جوامع بشری باشند.
- از این نظر علم اقتصاد مطالعه روش‌های صرفه‌جویی و تخصیص منابع به خواسته‌های نا-محدود انسان است. این تعریف به‌طور تلویحی به مفهوم کارایی اقتصادی اشاره می‌کند. بنابراین اقتصاددانان عامل کارایی را هسته مرکزی بیشتر مطالعات خود قرار داده‌اند. دستیابی به کارایی مستلزم آن است که از اتلاف منابع اجتناب شود. زمانی که نیرو بیکار باشد و واحد اقتصادی از ظرفیت کامل خود استفاده نکند تولید بالقوه از دست رفته و اتلاف منابع بوجود می‌آید.
- افزایش بازده عوامل تولید محدود و کمیاب از طریق بهبود کارایی بنگاه اقتصادی از مهمترین مباحث مطرح شده در اقتصاد کشورهای در حال توسعه می‌باشد، چرا که این کشورها با کمبود منابع مواجه‌اند و سعی دارند با استفاده بهینه از منابع محدود موجبات رشد و توسعه خود را فراهم سازند. از جمله منابع محدود در این کشورها منابع مالی می‌باشد که به دلایل مختلفی چون تحریم‌های اقتصادی و عدم امکان استفاده از خطوط اعتباری بین‌المللی (فاینانس^۱ و ری‌فاینانس^۲ و...)، کمبود نرخ پس‌انداز و غیره حادث گشته است، لذا سنجش عملکرد و کارایی موسسات مالی در اینگونه کشورها اهمیت بسزایی دارد.
- برای بررسی عملکرد یک بنگاه اقتصادی و یا مقایسه عملکرد بنگاه‌های مختلف روشهای متنوعی توسط اقتصاددانان به کار گرفته شده است که از جمله روشهای سنجش عملکرد بنگاه‌های اقتصادی در حین بهره‌برداری می‌توان به روش محاسبه هزینه تمام شده تولید هر واحد کالا یا خدمات در تکنولوژی‌های مختلف اشاره نمود. از روش‌های دیگر سنجش عملکرد بنگاه‌ها، استفاده از بحث کارایی و توابع تولید (هزینه) می‌باشد که در این مبحث و این تحقیق به آنها توجه خواهد شد.
- در بخش حاضر، ابتدا مباحث تئوریک در مورد کارایی با بیان مفاهیم و تعاریف مربوط به کارایی در مدیریت و روشهای نظری برای سنجش کارایی بنگاه‌ها ارائه شده، سپس اشاره‌ای کوتاه به عوامل موثر بر کارایی بیان می‌شود و در پایان جهت بیان اهمیت بررسی کارایی در بانکداری، مروری بر کارهای تجربی انجام شده در داخل و خارج خواهد شد.

¹Finance

²Refinance